

НАПРЯМ 8. МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Івашова Людмила Миколаївна

*доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри публічного управління
та митного адміністрування,
Університет митної справи та фінансів*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-426-2-36>

РОЛЬ МИТНОГО ПРЕАУДИТУ В ОРГАНІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ЛАНЦЮГІВ ПОСТАВОК ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННІ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ДОСВІД ЄС ДЛЯ УКРАЇНИ

Розвиток міжнародних економічних відносин на засадах широкого використання міжнародних ланцюгів поставок потребує суттєвого вдосконалення системи митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності (далі – ЗЕД) в Україні. Сучасні підходи до реалізації митної політики вимагають, з однієї сторони, – спрощення митних формальностей та процедур, а з іншої – підвищення ефективності митного контролю та забезпечення митної безпеки, що набуває особливої актуальності в умовах війни. Це обумовлює необхідність функціонування надійної й водночас оперативної системи митного контролю, його здійснення за різними видами, формами та способами на засадах «недискримінації, транспарентності та ефективності» [1]. Саме такий підхід слугує демократичним і альтернативним підґрунтям зниження жорсткості контрольних заходів, і забезпечує скорочення часу митного оформлення та перенесення акценту митного контролю на

документальні перевірки суб'єктів ЗЕД як «до», так і «після» митного оформлення товарів, які в міжнародній практиці отримали назву «митний преаудит» та «митний постаудит».

Оскільки у фахових та наукових виданнях проблеми розвитку митного постаудиту розглядаються достатньо часто, то у межах даної роботи більш докладно зупинимося на питаннях необхідності розвитку митного преаудиту, його особливостях і ролі у забезпеченні функціонування інституту Авторизованого економічного оператора (далі – АЕО) та активного включення України до міжнародного ланцюга поставок.

Митний преаудит в країнах Європейського Союзу (далі – ЄС) – це процедура, яка передбачає проведення попередньої перевірки митницею документації та операцій підприємства з метою виявлення можливих ризиків порушень митних правил та податкового законодавства. Загалом, митний преаудит в країнах ЄС регулюється митним законодавством ЄС та національними законодавчими актами, які встановлюють правила та процедури для проведення митних перевірок та аудитів, а також відповідальність учасників ЗЕД у рамках міжнародної торгівлі. Це сприяє забезпеченню дотримання митних норм та підвищенню ефективності міжнародних ланцюгів поставок в ЄС. Регулювання організації та проведення заходів митного преаудиту в ЄС здійснюється через низку законодавчих актів, які встановлюють правила та процедури проведення митного контролю. Основними законодавчими актами, що регулюють митний преаудит в ЄС, є:

1. Митний кодекс Співтовариства – Union Customs Code – UCC (далі МК ЄС), який встановлює загальні правила та процедури митного контролю в ЄС та містить положення про проведення митних перевірок, включаючи митний преаудит, з використанням методів аудиту.

2. Виконавчі акти та регламенти Комісії ЄС: Комісія ЄС приймає виконавчі акти та регламенти, які деталізують вимоги та процедури проведення митного преаудиту. Ці акти встановлюють конкретні вимоги щодо проведення митних перевірок та аудитів.

3. Національне законодавство країн-членів ЄС: Кожна країна-член ЄС може мати власне національне законодавство, яке доповнює та реалізує вимоги митного законодавства ЄС, включаючи вимоги щодо митного преаудиту.

Зокрема, МК ЄС встановлює загальні правила та процедури митного контролю, включаючи митний преаудит. Так, у таблиці 1 наведено деякі статті, які регламентують проведення митного преаудиту в межах цього кодексу. Наведені статті та інші положення МК ЄС встановлюють рамки та вимоги для проведення митного преаудиту в ЄС, спрямовані на забезпечення ефективного контролю та виконання митних обов'язків підприємствами.

Таблиця 1

Норми Митного кодексу ЄС щодо митного преаудиту

Статті	Зміст статті відповідно до МК ЄС
Ст. 37	встановлює право митних органів на проведення митних перевірок та аудитів, включаючи митний преаудит, для перевірки дотримання учасниками ЗЕД митних зобов'язань та правил митного контролю
Ст. 38	визначає процедури та вимоги щодо проведення митних перевірок та аудитів, включаючи митний преаудит, зокрема у випадках, коли митний орган виявив підозру щодо виконання митних обов'язків.
Ст. 39	врегульовує правила співпраці між митними органами та іншими компетентними органами при проведенні митних перевірок та аудитів, включаючи митний преаудит.

Джерело: [2]

Загалом, основна мета митного преаудиту полягає в тому, щоб допомогти учасникам ЗЕД уникнути помилок та порушень при митному оформленні товарів та документів, що сприяє зменшенню ризику штрафів, втрати репутації та інших негативних наслідків. Зауважимо, що митний преаудит може бути проведений на підставі запиту самого підприємства або за рішенням митниці. Під час аудиту митниця може перевірити правильність оформлення митних декларацій, належність визначення митних платежів, відповідність

документів до законодавства та інші аспекти діяльності підприємства.

Таким чином митний преаудит є важливим інструментом для забезпечення дотримання митних правил та уникнення можливих проблем при митному оформленні товарів у країнах ЄС. Також, варто зазначити, що митний преаудит відіграє важливу роль в організації міжнародних ланцюгів поставок, оскільки допомагає забезпечити ефективність та безпеку митного оформлення товарів у цих ланцюгах (табл. 2).

Таблиця 2

Роль митного преаудиту в організації ланцюгів поставок

Напрямок	Характеристика
<i>Зменшення ризику порушень:</i>	Митний преаудит дозволяє попередньо перевірити документацію та операції учасників ланцюга поставок на відповідність митним та податковим правилам. Це допомагає уникнути можливих порушень та штрафів під час перетину товарами митного кордону.
<i>Спрощення митних процедур</i>	Попередня перевірка документів та операцій завдяки митному преаудиту дозволяє уникнути затримок та спростити процес митного оформлення, що сприяє швидкому переміщенню товарів по ланцюгу поставок
<i>Підвищення рівня митної безпеки:</i>	Митний преаудит допомагає виявити можливі ризики та вразливості в міжнародних ланцюгах поставок, що дозволяє прийняти відповідні заходи для підвищення рівня безпеки та захисту від незаконних дій.

Отже, митний преаудит відіграє важливу роль у забезпеченні ефективності, безпеки та відповідності у міжнародних ланцюгах поставок, сприяючи плавному та безперешкодному переміщенню товарів через митний кордон, що є особливо важливим в екстремальних умовах війни й залежності країни від імпорту гуманітарних товарів та товарів військового призначення, а також експорту вітчизняної продукції на світовий ринок.

Ще одним напрямом застосування митного преаудиту є підтвердження законності діяльності та достовірності інформації підприємств учасників ЗЕД, що прагнуть отримати статус

Авторизованого економічного оператора (далі – АЕО). Авторизований економічний оператор (Authorized Economic Operator) є статусом, який надається підприємствам у країнах ЄС для спрощення митних процедур та підвищення безпеки ланцюга поставок. Тому є тісний взаємозв'язок між митним преаудитом і статусом АЕО, який полягає в тому, що митний преаудит є одним із необхідних етапів процесу отримання статусу АЕО. Адже якщо підприємство подає заявку на отримання статусу АЕО, митні органи мають провести митний преаудит для перевірки відповідності підприємства вимогам АЕО. Саме преаудит включає перевірку систем управління ризиками, фінансової стабільності, дотримання митних та безпекових вимог, а також виконання митних процедур. Якщо підприємство успішно пройшло митний преаудит та відповідає вимогам АЕО, йому може бути надано статус АЕО. Цей статус дозволить підприємству користуватися певними пільгами та спрощеннями при здійсненні митних операцій, такими як швидше митне оформлення, менша кількість перевірок та інші пільги. Тобто митний преаудит може бути важливим кроком у процесі отримання статусу АЕО, оскільки допомагає підприємству підготуватися до відповідності вимогам АЕО та підвищує його шанси на успішне отримання цього статусу.

Узагальнюючи все вище викладене можна констатувати, що митний преаудит є важливою складовою у забезпеченні митної безпеки, особливо в умовах війни. Адже митний преаудит відіграє ключову роль у забезпеченні митної безпеки шляхом попередження порушень, виявлення ризиків, підвищення ефективності контролю та сприяння співпраці між митними органами та часниками ЗЕД, що більш детально представлено в таблиці 3.

Таким чином впровадження в практику митного контролю митного преаудиту сприяє безпечному функціонуванню міжнародних ланцюгів поставок і митній безпеці країн, що застосовують цей інструмент.

Роль митного преаудиту в забезпеченні митної безпеки

Напрямок	Митний преаудит:
<i>Попередження порушень:</i>	дозволяє митним органам проводити детальну перевірку митних зобов'язань учасників ЗЕД до моменту ввезення або вивезення товарів та ідентифікувати можливі порушення або шахрайство перед тим, як вони відбудуться.
<i>Виявлення й оцінювання ризиків:</i>	допомагає виявити потенційні ризики та вразливі місця в системі митного контролю, що дозволяє митним органам своєчасно приймати заходи з метою запобігання можливим порушенням та забезпечення безпеки митних процедур.
<i>Підвищення ефективності митного контролю</i>	дозволяє виявити недоліки та удосконалити процедури митного контролю, що сприяє підвищенню ефективності та точності митних перевірок
<i>Співпраця з підприємствами</i>	сприяє покращенню співпраці між митними органами та підприємствами – особливо з тими, що мають статус АЕО, що допомагає виявляти та вирішувати потенційні проблеми.

В Україні, на жаль і до цієї пори на законодавчому рівні не означено роль і місце митного преаудиту в системі митного контролю та можливості його застосування. Тому вважаємо за необхідне внести зміни до Митного кодексу України стосовно визначення сутності митного преаудиту та особливостей його проведення, у тому числі з метою удосконалення системи оцінювання митних ризиків та підтвердження статусу АЕО для українських підприємств, що прагнуть стати учасниками ланцюга поставок у міжнародній торгівлі.

Література:

1. Микитенко Т.В. Шляхи наближення митного постаудиту до європейських стандартів *Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування*. 2017. Вип. 1 С. 129–137. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/268452941.pdf>
2. European Commission (EC). The Union Customs Code, Oct. 9, 2013. URL: <https://cutt.ly/hw07aHVd>